

Załącznik nr 2

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Sylwia Górzna

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Jestem absolwentką kierunku politologia w zakresie międzynarodowych stosunków politycznych i gospodarczych oraz dziennikarstwa i komunikacji społecznej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie.

- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, 14 czerwca 2005 r., licencjat, praca licencjacka *Regres reklamy a wzrost znaczenia Public Relations* napisana pod kierunkiem prof. dra hab. Mirosława Krajewskiego;

- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Nauk Politycznych, 16 maja 2006 r., magister nauk o polityce, praca magisterska *Instytucja Rzecznika Praw Dziecka w Polsce* napisana pod kierunkiem dra hab. Selima Chazbijewicza, prof. UWM;

- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Nauk Politycznych, 15 grudnia 2010 r., doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, rozprawa doktorska *Polityczny wymiar dialogu Kościoła katolickiego z islamem i judaizmem w okresie pontyfikatu Jana Pawła II* napisana pod kierunkiem dra hab. Selima Chazbijewicza, prof. UWM. Recenzentami dysertacji byli: prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz (UKSW) oraz dr hab. Wojciech Jakubowski, prof. UWM.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

Od 1 października 2011 r. jestem zatrudniona jako adiunkt w Instytucie Historii i Politologii Akademii Pomorskiej w Słupsku. W ramach powierzonych mi obowiązków pełnię zadania o charakterze naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311):

a) tytuł osiągnięcia naukowego

1. *Jan Paweł II wobec obecności islamu w Unii Europejskiej. Konteksty politologii religii*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

1. Górzna Sylwia, *Jan Paweł II wobec obecności islamu w Unii Europejskiej. Konteksty politologii religii*, 2018, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej (ISBN 978-83-7467-298-6)

Recenzenci wydawniczy: dr hab. Selim Chazbijewicz, prof. UWM

prof. dr hab. Jarosław Różański OMI (UKSW)

c) omówienie celu naukowego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Rozprawa zatytułowana *Jan Paweł II wobec obecności islamu w Unii Europejskiej. Konteksty politologii religii* stanowi analizę 258 dokumentów, wypowiedzi i przemówień papieskich zebranych w antologii pt. *Jan Paweł II wobec obecności islamu i muzułmanów w krajach Unii Europejskiej. Wybór dokumentów (Punkt 5)*, mieszcząc się w obszarze badawczym jednej z najmłodszych subdyscyplin nauk o polityce – politologii religii. Zagadnienia z jej zakresu jawiły się bardzo wyraźnie w nauczaniu Jana Pawła II. W rozprawie prezentuję nauczanie papieskie, postawę otwartości na wyznawców innych religii, status prawny i instytucjonalny muzułmanów w 25 krajach UE, modele relacji państwo-Kościół. Monografia mieści się w nurcie badań nad islamem w Europie oraz nad stosunkiem Kościoła do religii niechrześcijańskich.

Rozprawa stanowi moje najważniejsze osiągnięcie naukowe. Jest aktualna, zwłaszcza w obliczu obecnej sytuacji politycznej i społecznej w Europie. Obecnie temat migracji muzułmanów do Europy jest bardzo często przedmiotem sporów politycznych pomiędzy rządami państw UE. Zestawienie zjawiska migracji z nauczaniem Jana Pawła II stanowi wyzwanie dla bieżącej polityki europejskiej. Praca oparta na źródłach, dotycząca stanowiska

papieża wobec islamu i jego wyznawców w Europie, wydaje się zatem ważna i potrzebna ze względu na swoją tematykę i aktualność.

Niektóre zagadnienia omówione w tej monografii były rozproszone w innych pracach, dlatego zestawiałam w jednej pracy wiele z nich, aby pokazać polityczną doniosłość religii, jej wpływ na różne aspekty życia, potrzebę jej włączania w obszar zainteresowań politologicznych. Prezentuję politologię religii w kontekście nauczania Jana Pawła II poprzez moją samodzielną interpretację, ocenę wielu zagadnień na styku religii i polityki, zwłaszcza w okresie omawianego pontyfikatu (1978-2005).

Jak dotąd żaden polski autor nie podjął problematyki niniejszej pracy – analizy nauczania Jana Pawła II wobec islamu i muzułmanów w 25 krajach UE. Niewielu polskich autorów zajmuje się politologią religii – nową subdyscypliną naukową – która zajmuje się badaniami nad sprzężeniami religii i polityki, wyjaśnieniem wpływu religii na politykę i polityki na religię. Praca stanowi *novum* wśród prac naukowych nie tylko ze względu na tematykę, ale również na jej zakres.

We *Wprowadzeniu* poddałam analizie pojęcia dialogu międzyreligijnego oraz politologii religii i proces jej rozwoju w Europie, w tym w Polsce. Omówiłam prace naukowe autorów polskich i zagranicznych poświęcone problematyce podjętej w niniejszej książce. Scharakteryzowałam polskie i zagraniczne ośrodki badawcze zajmujące się problematyką dialogu międzyreligijnego, w tym dialogu z islamem w Polsce i w Europie.

Praca zawiera siedem rozdziałów. Układ rozdziałów ma charakter problemowy. Rozdział I pt. *Konteksty politologii religii – zarys problematyki* został poświęcony: przyczynom ignorowania religii jako trwałego elementu oraz istotnego faktora w stosunkach międzynarodowych, rozwojowi politologii religii i jej stanowi badań w Polsce, relacjom między religią a polityką, związkom teologii i polityki, kulturze i religii w relacjach międzynarodowych. Zasygnalizowałam zagadnienia omówione w rozdziałach niniejszej pracy mieszczące się w kontekście politologii religii.

W następnym rozdziale – II zatytułowanym *Podstawowe pojęcia i definicje* scharakteryzowałam zagadnienia takie jak: cywilizacja, kultura, typy kultury w ujęciu Jana Pawła II, zjawiska kulturowe, obowiązki chrześcijan wobec kultury, religia, modele relacji pomiędzy kulturą a religią, katolicyzm (nazwa, odłamy, symbol, doktryna, nauczanie społeczne Kościoła, katolicka nauka społeczna, święta), islam (nazwa, symbol, historia, odłamy, doktryna, filary islamu, struktura, święta), wspólne punkty w dialogu chrześcijańsko-muzułmańskim, różnice teologiczne, dialog ekumeniczny, dialog międzyreligijny: pojęcie, partnerzy, przedmiot, cel, modlitwa, post, jałmużna, trzy stanowiska wobec wyznawców

innych religii tj.: inkluzywizm, ekskluzywizm i pluralizm, przeszkody w realizacji celów dialogu międzyreligijnego, trudności w dialogu chrześcijańsko-muzułmańskim, metoda dialogu międzyreligijnego, którą stanowi świadczenie gościnności, język dialogu międzyreligijnego, teologiczne podstawy i formy dialogu międzyreligijnego, Dekalog dialogu międzyreligijnego, dialog międzykulturowy, który jest ściśle związany z dialogiem międzyreligijnym.

W rozdziale III pt. *Stosunek papieża wobec dialogu międzyreligijnego i jego polityczne przesłanki* zaprezentowałam: dialog katolicko-muzułmański na przestrzeni wieków, prekursorów dialogu, inicjatywy międzyreligijne, dzieło Soboru Watykańskiego II, *aggiornamento* Kościoła, dokumenty soborowe, które z politycznego punktu widzenia mają największe znaczenie, Sekretariat dla Niechrześcijan – obecnie Papieska Rada ds. Dialogu Międzyreligijnego, polityczny wymiar nauczania społecznego papieża od Jana XXIII do papieża Franciszka.

Kolejny rozdział – IV zatytułowany *Działalność polityczna i dyplomatyczna Jana Pawła II i Stolicy Apostolskiej* został poświęcony: płaszczyznom, w jakich Kościół oddziałuje na ład polityczny, sferze polityki, w jakiej się porusza, statusowi prawno-międzynarodowemu Stolicy Apostolskiej i celom jej dyplomacji, politycznym aspektem działalności dykasterii Kurii Rzymskiej, pokojowi w ujęciu religijnym, dyplomacji motywowanej religijnie, koncepcjom polityki dla wyznawców różnych religii proponowanym przez Jana Pawła II, drogom służącym pokojowi, organizacjom międzynarodowym, organizacjom i instytucjom na rzecz pokoju, zaangażowaniu Jana Pawła II w rozwiązanie konfliktu zbrojnego na Bałkanach, charakterowi praw człowieka i ich generacjom, różnicom w postrzeganiu prawa między chrześcijaństwem a islamem, prawom człowieka oraz prawom narodów w ujęciu Jana Pawła II, przywództwu politycznemu i religijnemu, niezbędności łączenia przywództwa politycznego i religijnego w islamie.

W rozdziale V pt. *Islam w Europie* wprowadziłam w takie kwestie jak: wspólnota religijna i polityczna, proces migracji, jego etapy, przyczyny uchodźstwa, teoria *push/pullmigration*, migracja w dokumentach, przemówieniach i wypowiedziach Jana Pawła II, aspekty, w jakich muzułmanie napływowi różnią się od rdzennych muzułmanów, tożsamość muzułmanów europejskich, płaszczyzny, na których można rozpatrywać integrację muzułmanów, marginalizacja i gettoizacja, modele strategii integracji, relacje między państwem a związkami wyznaniowymi, migracja muzułmanów, status prawny i instytucjonalny muzułmanów, typy relacji występujące między państwem a związkami wyznaniowymi na przykładzie 25 krajów UE, koncepcja islamu europejskiego – „euroislam”,

zasady państwa demokratycznego, zjawisko partii religijnych, partycypacja polityczna, elementy demokratyczne w islamie, powody normatywne na rzecz inkluzji politycznej imigrantów, podstawy autentycznej demokracji w ujęciu Jana Pawła II, społeczeństwo obywatelskie, źródła katolickiej nauki o małżeństwie i rodzinie, rodzina i małżeństwo w islamie, małżeństwa pod przymusem, małżeństwa aranżowane, obrzezanie kobiet, zabójstwa honorowe, formy dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego w Europie, rytuały religijne występujące w chrześcijaństwie i islamie, przykłady rytuałów politycznych.

Rozdział VI zatytułowany *Spotkania Jana Pawła II z muzułmanami w Europie* ukazuje: przesłanie pielgrzymek europejskich Jana Pawła II, podczas których spotykał się m.in. z wyznawcami islamu, spotkania międzyreligijne w Asyżu w 1986, 1993 i 2002 r., w których uczestniczyli m.in. muzułmanie, jak również działalność Wspólnoty św. Idziego oraz Ruchu Focolari, inne spotkania międzyreligijne w kontekście politologii religii.

W ostatnim rozdziale – VIII pt. *Jan Paweł II o Europie i integracji europejskiej* naświetliłam: system polityczny UE, stanowisko Jana Pawła II wobec Europy i integracji europejskiej, przemówienia papieskie do organizacji międzynarodowych, objawy i przyczyny marginalizacji religii w UE, chrystofobię współczesnej Europy, politykę UE wobec islamu, poziomy relacji Kościoła katolickiego i UE, zasady ustrojowe UE, nadzieje i zagrożenia dla współczesnej Europy: sekularyzację, prywatyzację i deprywatyzację religii, laicyzację, fundamentalizm muzułmański, zamachy terrorystyczne m.in. w Madrycie z 2004 r., obraz muzułmanów w mediach, media w nauczaniu Jana Pawła II i dokumentach Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, islamofobię – jej wymiary, przykłady, instytucje zwalczające islamofobię, globalny wymiar omawianych zjawisk. Całość pracy zamyka obszerna bibliografia, Indeks osób oraz wykaz skrótów.

We wszystkich rozdziałach podjęłam refleksję nad kontekstami politologii religii. W jej zakresie mieszczą się: relacje między wspólnotami politycznymi a wspólnotami religijnymi; wkład Kościoła katolickiego w rozwój demokracji i refleksja nad jej etycznymi fundamentami; zasady państwa demokratycznego; partie wyznaniowe; społeczeństwo obywatelskie a religia; modele relacji między religią i polityką – modele państwa wyznaniowego i państwa świeckie z separacją religii i polityki w wymiarze instytucjonalnym; status prawny islamu i muzułmanów w Europie, który jest z jednej strony domeną prawa wyznaniowego, z drugiej zaś wynikiem historii obecności mniejszości muzułmańskiej na terenie danego państwa; umowy konkordatowe; procesy migracyjne, które przestały być problemem wewnętrznym państw; pluralizm religijny i kulturowy; tożsamość muzułmanów europejskich, koncepcja „euroislamu”, modele integracji imigrantów mające wpływ na to, do

jakiego stopnia i w jakim charakterze muzułmanie uczestniczą w życiu europejskich społeczeństw tj.: asymilacji, pracowników gościnnych i wielokulturowości; instytucjonalizacja islamu na poziomie państwowym; związki teologii i polityki ze szczególnym uwzględnieniem teologii polityki; sekularyzacja, prywatyzacja i deprywatyzacja religii, laicyzacja, fundamentalizm religijny na przykładzie muzułmańskiego; przywództwo religijne i polityczne, kreowanie wizerunku islamu i muzułmanów w mediach; dyskryminacje na tle religijnym – chrystofobia i islamofobia; proces globalizacji, opcja preferencyjna Kościoła na rzecz ubogich i odepchniętych, globalizacja solidarności; Stolica Apostolska jako podmiot prawa międzynarodowego; dyplomacja Stolicy Apostolskiej; działalność dykasterii Kurii Rzymskiej oraz jej dokumenty; nauczanie społeczne papieży, w tym Jana Pawła II – dokumenty papieskie, wypowiedzi i przemówienia, które mają wymiar nie tylko religijny, ale również polityczny; koncepcja polityki konsensu i polityka *non-violence*; zaangażowanie Jana Pawła II w rozwiązywanie konfliktów zbrojnych, w tym na Bałkanach; koncepcja filarów pokoju w ujęciu Jana Pawła II; dyplomacja motywowana religijnie (*faith-based diplomacy*); cywilizacja miłości głosząca nienaruszalność ludzkiej egzystencji; poszanowanie praw człowieka ze szczególnym uwzględnieniem prawa do wolności religijnej i praw narodów w ujęciu m.in. Jana Pawła II; działalność organizacji międzynarodowych, innych organizacji i instytucji na rzecz pokoju; Organizacja Współpracy Islamskiej jako przykład organizacji transnarodowej; modele relacji między kulturą a religią; dialog międzykulturowy i międzyreligijny jako skuteczne narzędzia budowania cywilizacji miłości i pokoju; inkulturacja, która może służyć porozumieniu międzyreligijnemu; idea tzw. *aggiornamento*, dokumenty soborowe; formy dialogu międzyreligijnego; rytualizm religijny i polityczny; pielgrzymki papieskie, spotkania asyjskie i inne spotkania międzyreligijne; działalność nowych ruchów i wspólnot tj.: Wspólnota św. Idziego i Ruch Focolari; UE jako ponadnarodowa wspólnota polityczna, organizacja międzynarodowa; dialog z religiami i wyznaniem w ramach UE, dziedziny polityki unijnej wobec islamu; działalność Komisji Konferencji Biskupów Unii Europejskiej (COMECE), Rady Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) i Konferencji Kościołów Europejskich (CEC); zasady ustrojowe UE tj.: zasada subsydiarności (pomocniczości), solidarności oraz jedności w różnorodności.

Podstawowymi metodami badawczymi stosowanymi w niniejszej pracy były metoda analizy i syntezy. Niezbędna była metoda analizy systemowej, pozwalająca na przedstawienie podłoża teoretycznego dla tematyki dialogu międzyreligijnego, uwzględniając jego formy i cel. Metoda historyczna została zastosowana przy prezentacji kształtowania się relacji między chrześcijaństwem a islamem na przestrzeni wieków, nauczania społecznego nie tylko Jana

Pawła II, ale także jego poprzedników oraz dzieła Soboru Watykańskiego II. Zarysowałam historię powojennej migracji muzułmanów do danego kraju, specyfikę i charakter procesów migracyjnych muzułmanów do krajów UE. Przy prezentacji prawnego aspektu sytuacji społecznej muzułmanów w krajach UE, społecznych aspektów aktywności politycznej i religijnej muzułmańskiej populacji zastosowałam metodę instytucjonalno-prawną. Poza tym zastosowałam metodę komparatystyczną do porównawczej analizy przyjmowanych przez kraje UE modeli strategii integracji oraz modeli relacji między państwem a Kościołem.

Wnioski oryginalne dla pracy: zwrócenie uwagi na potrzebę docenienia politycznego wymiaru dialogu międzykulturowego, a zwłaszcza dialogu międzyreligijnego (dialogu Kościoła katolickiego z islamem) i jego form; dostrzeżenie politycznego wymiaru działalności dykasterii Kurii Rzymskiej oraz jej dokumentów; ukazanie zjawiska globalizacji w kontekście politologii religii, w tym globalizacji solidarności. Niniejsza praca jest jedną z pierwszych prób ukazania dokumentów papieskich, wypowiedzi i przemówień w kontekście politologii religii w Polsce.

Z niniejszej pracy można wywnioskować, że: politologia religii może być uważana za rzeczywistość i formalnie określoną subdyscyplinę politologii, a jej metody badawcze są tożsame z metodami badawczymi politologii ogólnej; politolog może wypowiadać się na tematy właściwe nauczaniu społecznemu Kościoła; Kościół porusza się w sferze polityki profetycznej (metapolityki); istnieje pilna potrzeba głębszego zainteresowania w ramach politologii religii wymiarem teologicznym i politycznym dialogu międzyreligijnego; religie powinny stać się zaczynem do dobrych relacji między państwami i kulturami; trzeba bardziej realnie oceniać rolę religii w dziedzinie polityki i zapewnienia pokoju; harmonijne współistnienie różnych religii ma ogromne znaczenie dla przyszłości świata; wyzwaniem na płaszczyźnie dialogu staje się zjawisko radykalizacji islamu; pokój międzynarodowy nie jest możliwy bez pokoju międzyreligijnego; Jan Paweł II był nauczycielem i wzorem dialogu, który zaczyna się od spotkania człowieka z człowiekiem, cechuje się respektowaniem prawdy i otwartością na odmienność; islamofobia nie jest postawą, którą mogą przyjąć chrześcijanie, zaś islam musi unikać wojowniczej chrystofobii; Europa pomimo swojego rozkwitu, zaczyna być „pusta duchowo”, dlatego istnieje potrzeba głębokiej refleksji nad jej tożsamością; problem uchodźców nabiera globalnego charakteru i musi być mądrze i odpowiedzialnie rozwiązany; nauczanie Jana Pawła II w zakresie migracji stanowi wyzwanie dla bieżącej polityki europejskiej, zwłaszcza polityków deklarujących swoje chrześcijańskie poglądy.

Niniejsza publikacja może stać się zaczynem dalszych przemian w myśleniu i nastawieniu wobec wyznawców innych religii, zwłaszcza wobec muzułmanów, doprowadzić

do ożywienia dialogu międzyreligijnego w Polsce i na świecie, docenienia politycznego oddźwięku dokumentów papieskich dla relacji międzyreligijnych, mogących przyczynić się m.in. do pokojowej koegzystencji wyznawców różnych religii. Może stanowić kompendium wiedzy na temat nauczania i szczególnych osiągnięć Jana Pawła II w zakresie dialogu międzyreligijnego. Ten rodzaj dialogu jest drogą dla Europy i jej mieszkańców, zwłaszcza w obliczu rosnącej liczby muzułmanów na Starym Kontynencie. Rozprawa może przyczynić się do wzrostu zainteresowania politologią religii, stając się inspiracją do powstania kolejnych prac badawczych z tego zakresu. Należy przywrócić właściwą rangę czynnikowi religijnemu w badaniach politologicznych. Politologia nie powinna odrzucać od siebie pytania o transcendencję.

5. Omówienie pozostałych publikacji wchodzących w skład osiągnięcia naukowego

Górzna Sylwia, *Jan Paweł II wobec obecności islamu i muzułmanów w krajach Unii Europejskiej. Wybór dokumentów*, 2015, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej (ISBN 978-83-7467-243-6)

Recenzent wydawniczy: dr hab. Selim Chazbijewicz, prof. UWM

Praca zatytułowana *Jan Paweł II wobec obecności islamu i muzułmanów w krajach Unii Europejskiej. Wybór dokumentów* stanowi zestaw źródeł, dotyczących obecności religii islamu w krajach UE, które należały do niej za pontyfikatu Jana Pawła II: tworzących UE przed akcesją nowych członków w 2004 r., określanych jako „Stara Unia”: Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy oraz dziesięciu państw, które w 2004 r. dołączyły do wspólnoty: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia oraz Węgry.

Antologia jest pierwszą w polskim piśmiennictwie, całościowo ukazującą stosunek Jana Pawła II – zwanego Papieżem Dialogu Międzyreligijnego – do muzułmanów w Europie, w szczególności w krajach UE. Dialog Kościoła katolickiego z islamem w okresie pontyfikatu Jana Pawła II nabrał wyjątkowej intensywności. Papież mówił o konieczności relacji i dialogu europejskiej współczesnej cywilizacji ze współczesną cywilizacją islamu. Ukazywał cechy wspólne i różnice obu cywilizacji oraz religii, jednocześnie dając wskazówki, co do wyboru dróg dialogu i wzajemnych relacji. Rozpoczynając przemówienia do wiernych tradycji

muzułmańskiej, papież wypowiadał często sformułowanie „Drodzy Przyjaciele”. Uważał, że szczególnie ważne są poprawne relacje z islamem.

Wobec ogromu materiału zacieśniłam krąg edytorski do polskiej edycji „L'Osservatore Romano”. Każdy przytaczany w niniejszej antologii papieski dokument jest opatrzony tytułem, miejscem jego ogłoszenia, datą ukazania się oraz źródłem, z którego pochodzi. Fragmenty dokumentów zawarte w tejże pracy zostały ponumerowane od 1 do 258.

We *Wprowadzeniu* do niniejszej antologii nawiązałam m.in. do: Soboru Watykańskiego II (1962-1965); dokumentu soborowego – *Deklaracji o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich* „*Nostra aetate*” (28.10.1965 r.); poprzedników Jana Pawła II; nauczania Jana Pawła II w zakresie prowadzenia dialogu międzyreligijnego. Wymieniłam ośrodki badawcze zajmujące się problematyką dialogu międzyreligijnego w Europie. Omówiłam poszczególne części pracy, zawierające dokumenty papieskie, ukazując zagadnienia, które papież w nich poruszał.

Dokumenty publikowane w niniejszym wyborze ułożone zostały chronologicznie i podzielone na części. Podział dokonany jest według rodzajów dokumentów. Na część pierwszą składają się encykliki, czyli listy ogólne skierowane do całego Kościoła. Ukazują one potrzebę dialogu międzyreligijnego, ze szczególnym uwzględnieniem dialogu z islamem i jego wyznawcami.

Następna część zawiera fragmenty adhortacji apostolskich, czyli dokumentów zwyczajnego nauczania papieskiego, będących na ogół owocem pracy Synodu Biskupów. Ich treść oscyluje wokół m.in. niepokojących zjawisk społecznych tj. różnych form dyskryminacji, w tym religijnej.

Część III zawiera wyciąg z listów apostolskich oraz listów określanych mianem „pism doraźnych” do przywódców państw i rządów, uczestników spotkań międzynarodowych, do społeczności międzynarodowej. Listy apostolskie posiadają w niektórych przypadkach wysoką rangę doktrynalną i duszpasterską.

Kolejna część obejmuje konstytucje apostolskie, będące uroczystymi dokumentami, regulującymi życie kościelne. Zawiera wyjątki z dwóch konstytucji: pierwszej związanej z reorganizacją Kurii Rzymskiej i drugiej o uniwersytetach katolickich.

Część V zawiera zbiór Orędzi na Światowe Dni adresowanych do wiernych Kościoła, do wszystkich ludzi dobrej woli, także do wyznawców islamu. Są to: Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, Orędzia na Światowe Dni Młodzieży, Orędzia na Światowy Dzień Pokoju oraz Orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Były one

okazją do dawania świadectwa postawie Jana Pawła II i Kościoła wobec określonych problemów współczesności.

Następna część – VI zawiera Orędzia świąteczne *Urbi et Orbi* (Miastu i Światu) związane z praktyką udzielania przez papieża błogosławieństwa na Wielkanoc i Boże Narodzenie. Jan Paweł II apelował w nich o dar pokoju. Potwierdzał w nich swoją solidarność z ofiarami przemocy, z tymi, którzy nie mogą praktykować swej religii.

Część VII poświęcona jest przesłaniom okolicznościowym, które powstały z okazji różnych międzynarodowych religijnych i świeckich spotkań, zgromadzeń. Zawiera m.in. przesłania z okazji spotkań „Ludzie i religie” organizowanych przez rzymską Wspólnotę św. Idziego.

W kolejnej części – VIII znajdują się przemówienia papieskie, wygłaszane z okazji różnych spotkań, uszeregowane według określonego porządku merytorycznego i chronologicznego: przemówienia do korpusu dyplomatycznego, do ambasadorów akredytowanych przy Stolicy Apostolskiej, do Kolegium Kardynałów i Kurii Rzymskiej, do instytucji Kurii Rzymskiej, do przedstawicieli wspólnoty muzułmańskiej podczas europejskich podróży apostolskich, o treści międzyreligijnej, o Europie oraz do organizacji międzynarodowych.

Część IX obejmuje homilie papieskie wygłoszone podczas mszy, zaś następna część to katechezy – wystąpienia podczas śródowych audiencji generalnych. Ostatnia, XI część antologii, stanowi wybór papieskich rozważań przed niedzielną modlitwą „Anioł Pański”. Całość pracy zamyka Indeks osób.

W recenzji wydawniczej, dr hab. Selim Chazbijewicz, prof. UWM napisał: „Wybór dokonany przez Autorkę ilustruje stosunek św. Jana Pawła II do mniejszości islamskich w krajach Unii Europejskiej i jest wybitny pod względem merytorycznym. Konstrukcja wyboru i proporcje poszczególnych wątków merytorycznych w tej antologii są znakomicie wyważone, i odpowiadają ciężarowi merytorycznemu w myśli dialogowej św. Jana Pawła II. Sam wybór jest niewątpliwie potrzebny i pożyteczny, zarówno w pracy badawczej dotyczącej wątków myśli św. Jana Pawła II, jak i w sensie praktycznym do użytku dziennikarzy, polityków, studentów teologii, religioznawstwa i politologii”.

Poniżej zaprezentuję **cztery Granty Wydziałowe dla Młodych Naukowców (GWMN)**. Byłam ich kierownikiem i zarazem wykonawcą. Owocem ich realizacji stały się publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego.

Grant nr 1. POSZANOWANIE PRAW CZŁOWIEKA WARUNKIEM POKOJU MIĘDZY NARODAMI I RELIGIAMI W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Korzystając z otrzymanego w roku akademickim 2013/2014 GWMN zrealizowałam kwerendy w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Elblągu. Uzyskane materiały pozwoliły na opracowanie tematu *Poszanowanie praw człowieka warunkiem pokoju między narodami i religiami w nauczaniu Jana Pawła II*.

Dnia 7 listopada 2013 r., podczas IV Międzynarodowej Konferencji Interdyscyplinarnej *Jeden świat – wiele kultur* organizowanej przez Kujawsko-Pomorską Szkołę Wyższą w Bydgoszczy, wygłosiłam referat dotyczący praw człowieka w nauczaniu papieża Jana Pawła II, których przestrzeganie stanowi warunek pokoju między narodami i religiami. Wystąpienie poświęciłam analizie dokumentów i przemówień, w których papież poruszał tę problematykę m.in.: wystąpienia papieskie na forum organizacji międzynarodowych, w rozważaniach przed modlitwą „Anioł Pański”, w orędziach na Światowy Dzień Pokoju.

Owocem realizacji GWMN jest artykuł w pracy zbiorowej na temat: *Poszanowanie praw człowieka warunkiem pokoju między narodami i religiami w nauczaniu Jana Pawła II*, [w:] *Religia, kultura i edukacja w świetle zagrożeń współczesnego świata*, red. H. Czakowska, M. Kuciński, Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej, Bydgoszcz 2014, s. 41-59.

We wstępie artykułu zasygnalizowałam nauki zajmujące się zagadnieniem praw człowieka, trzy generacje praw: wolnościowe, społeczne i solidarnościowe, problematykę praw człowieka w nauczaniu społecznym Kościoła katolickiego. Następnie omówiłam godność człowieka jako osoby i jej prawa, prawo do życia, prawo do wolności religijnej, związek pomiędzy prawami człowieka a pokojem.

Wskazałam *novum* w nauczaniu Jana Pawła II, polegające na uznaniu, że godność osoby ludzkiej wyznacza samą koncepcję praw człowieka, koncepcję absolutnych i integralnych praw człowieka. Drugi, nowy element w zakresie katalogu praw człowieka, dotyczy indywidualizacji i uniwersalizacji praw człowieka. Omówiłam prawną i pozaprawną ochronę praw człowieka.

Jan Paweł II zaznaczał, że życie człowieka stanowi fundament, na którym dopiero można rozwijać wszystkie inne zdolności i talenty. Podkreślał nietykalność życia ludzkiego, ale również jego jakość. Ukazywał prawo do wolności religijnej jako naczelne, a nawet jako podstawę wszystkich innych praw wolnościowych przysługujących człowiekowi, co stanowiło kolejne, trzecie *novum* w nauczaniu papieskim. Podkreślał, że między podstawowymi prawami człowieka a pokojem zachodzi ścisła korelacja. Stawał w obronie

praw człowieka ze względu na ścisły związek z godnością człowieka i pokojem. Uważał, iż poszanowanie praw człowieka jest jedyną drogą do zapewnienia pokoju między narodami i religiami, a wojna rodzi się z ich pogwałcenia, zaś dziełem sprawiedliwości jest pokój. Ta przyczynowo-skutkowa zależność między sprawiedliwością a pokojem, stała się punktem wyjścia wielu papieskich wystąpień, których celem było budowanie pokoju na świecie, zarówno w skali lokalnej i regionalnej, jak również ogólnoświatowej.

Docenienie praw człowieka przez papieża jest wydarzeniem w wymiarze teologicznym, filozoficznym oraz politycznym. Angażując się na arenie międzynarodowej, Jan Paweł II zabiegał o centralne miejsce człowieka oraz jego praw. Na forum międzynarodowym, podczas pielgrzymek, przy każdej nadarzającej się okazji, przypominał, iż cywilizacja, która nie będzie chronić praw człowieka, nieuchronnie będzie się staczała w stronę cywilizacji śmierci. Uczynił podstawą języka polityki – prawa człowieka, zwłaszcza prawo do wolności religijnej, stając się jego rzecznikiem. Dialog międzyreligijny rozwijany w atmosferze wolności religijnej ma znaczenie w rozwijaniu sprawiedliwości, jest gwarancją osiągnięcia pokoju na świecie.

Ponadto owocem realizacji GWMN był artykuł *Pamięć a tożsamość na Pomorzu w ujęciu papieża Jana Pawła II*, „*Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego*” 2014, nr 34, s. 33-51. Problematyka tego artykułu koncentruje się wokół pojęć: ojczyzna, naród, patriotyzm w nauczaniu Jana Pawła II oraz pielgrzymek papieskich na Pomorze, podczas których papież dawał wyraz swojego głębokiego związku z ojczystą ziemią, tożsamość narodowa, społeczna i duchowa. Celem artykułu była prezentacja przesłania papieskiego głoszonego podczas pielgrzymek pomorskich, wskazanie wydarzeń historycznych, do których papież powracał pamięcią, bowiem każda pielgrzymka była systematyczną lekcją historii Polski.

Grant nr 2. JAN PAWEŁ II WOBEC KONFLIKTU ZBROJNEGO NA BAŁKANACH. DOKUMENTY PAPIESKIE

Dzięki otrzymanemu w roku akademickim 2015/2016 GWMN zrealizowałam liczne kwerendy: w Bibliotece Akademii Pomorskiej w Słupsku, w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Elblągu oraz w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie.

W wyniku realizacji GWMN opublikowałam antologię pt. *Jan Paweł II wobec konfliktu zbrojnego na Bałkanach. Dokumenty papieskie*, Wydawnictwo UNUM, Kraków 2016, ss. 493. Wyróżniłam 208 dokumentów Jana Pawła II, wypowiedzi i przemówień

papieskich dotyczących konfliktu zbrojnego na Bałkanach.: orędzia na Światowy Dzień Pokoju, orędzia świąteczne *Urbi et Orbi* na Wielkanoc i Boże Narodzenie, przesłania okolicznościowe, przemówienia do korpusu dyplomatycznego, do ambasadorów akredytowanych przy Stolicy Apostolskiej, do instytucji Kurii Rzymskiej, podczas podróży apostolskich do krajów bałkańskich, o treści międzyreligijnej, do organizacji międzynarodowych, w homiliach, w katechezach wygłoszonych podczas audiencji generalnych, w rozważaniach wygłoszonych przed niedzielną modlitwą „Anioł Pański” oraz przed modlitwą *Regina caeli*. W okresie pontyfikatu Jana Pawła II doszło do: rozpadu Jugosławii (1991–1992), wojny w Bośni i Hercegowinie (1992–1995) oraz Kosowie (1999).

Wyróżniłam dokumenty papieskie z wersji polskiej miesięcznika „L'Osservatore Romano” z lat 1991–2003, które ułożyłam chronologicznie. W spisie treści, jak i w prezentacji dokumentów zastosowałam zapis według klucza: tytuł tekstu, miejsce jego ogłoszenia oraz data. Na końcu każdego z nich zamieściłam wykaz źródeł, z których pochodzą teksty nauczania papieskiego. Ponadto praca zawiera Indeks osobowy.

Istotną płaszczyzną niniejszej pracy stanowi kwestia pokoju, który jest zadaniem i obowiązkiem, jak uczył Jan Paweł II. Do form aktywności dyplomatycznej Jana Pawła II można zaliczyć: spotkania z głowami państw i szefami rządów oraz z korpusem dyplomatycznym i ambasadorami akredytowanymi przy Stolicy Apostolskiej, przemówienia do organizacji międzynarodowych, sprzeciw wobec interwencji zbrojnej w Jugosławii. Papież nieustannie wzywał do zaprzestania walk i szukania pokojowych rozwiązań spornych kwestii, a chrześcijan i wyznawców innych religii zachęcał do modlitwy w intencji pokoju. Według papieża pokój powinien być oparty na poszanowaniu praw każdej grupy narodowej i etnicznej oraz na ochronie autentycznej wolności narodów. Przemówienia, orędzia i inne dokumenty papieskie poruszały tę problematykę, stając się drogowskazem dla wszystkich ludzi bez względu na wyznawaną religię, by budować i prowadzić świat ku cywilizacji miłości. W obliczu tego konfliktu papież był wielkim rzecznikiem dialogu ekumenicznego oraz dialogu międzyreligijnego.

W recenzji wydawniczej ks. prof. dr hab. Piotr Mazurkiewicz (UKSW) napisał: „Sylvia Górzna zajęła się istotnym tematem zarówno z punktu widzenia nauczania papieża Jana Pawła II, jak i aktualnych zagadnień w polityce międzynarodowej. Tematyka książki mieści się na styku religii i stosunków międzynarodowych. W ostatnich dziesięcioleciach mamy do czynienia ze swoistym powrotem – po latach dominacji paradygmatu sekularyzacji – świadomości wagi, jaką religia odgrywa w życiu społeczeństw, a w konsekwencji także w polityce międzynarodowej. [...] Pani Redaktor dokonała imponującego wysiłku odnalezienia

wszystkich tekstów Jana Pawła II odnoszących się do wojen na Bałkanach i wyselekcjonowania z nich tych fragmentów, których znajomość – ze względów historycznych, bądź też z uwagi na chęć zrozumienia aktualnych procesów politycznych – jest lub powinna być istotna dzisiaj dla politologa”.

Na podstawie tejże pracy powstała kolejna monografia pt. *Zaangażowanie Jana Pawła II w rozwiązywanie konfliktu zbrojnego na Bałkanach*, Wydawnictwo UNUM, Kraków 2016, ss. 276. Dokonałam w niej wszechstronnej analizy papieskich dokumentów zaprezentowanych w wyżej omówionej pracy. Ukazałam znaczenie dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego dla pokoju między narodami i religiami. Podjęłam ważny i aktualny temat – konflikt zbrojny na Bałkanach – gdzie krzyżują się drogi kultur i religii oraz drogi różnych interesów politycznych.

W pracy zaprezentowałam dyplomatyczne, charytatywne i religijne działania Jana Pawła II oraz Stolicy Apostolskiej na rzecz pokoju na Bałkanach. Stanowi ona pierwszą w literaturze próbę całościowego spojrzenia na działalność Jana Pawła II i Stolicy Apostolskiej na rzecz rozwiązania konfliktu bałkańskiego. Została doceniona przez organizatorów międzynarodowej konferencji w Splicie pt. *Udział papieża Jana Pawła II w odzyskaniu niepodległości państwa chorwackiego* (2018, Uniwersytet w Splicie, konsul honorowy Republiki Chorwacji w Polsce). Pontyfikat wnosił nowe elementy do teorii i praktyki stosunków międzynarodowych, pociągając za sobą uaktywnienie różnych form działalności dyplomatycznej. Papież podejmował niezliczone próby mediacji, aby wyeliminować konflikty zbrojne ze stosunków międzynarodowych.

Inspiracją do niniejszej pracy stały się apele, zachęty, inicjatywy Jana Pawła II skierowane do wszystkich ludzi dobrej woli, wyznawców różnych religii, społeczności międzynarodowej, mające na celu zaprowadzenie pokoju na Bałkanach oraz uświadomienie wagi, jaką religia odgrywa w życiu społeczeństw i w polityce międzynarodowej.

Temat został przedstawiony w czterech rozdziałach. Rozdział I jest wprowadzeniem w podjętą problematykę, w którym skoncentrowałam się na następujących zagadnieniach: pojęcie narodu w nauczaniu Jana Pawła II oraz dwie postawy wobec narodu: nacjonalizm i patriotyzm, mniejszości narodowe i etniczne, zwłaszcza w ujęciu papieskim, nazwa Bałkany, kraje bałkańskie i ich struktura narodowościowa i wyznaniowa oraz członkostwo w sojuszach i organizacjach międzynarodowych; konflikt zbrojny i jego rodzaje, w tym konflikty o podłożu politycznym i terytorialnym, etniczne i religijne występujące na terenie Bałkanów, definicje pokoju i wojny.

W kolejnym rozdziale – II podjęłam refleksję na temat: dialogu i jego rodzajów – ekumenicznego i międzyreligijnego – oraz form tego ostatniego (dialog życia, dialog w zakresie dzieł i współpracy, dialog ekspertów, dialog modlitwy oraz dialog intermonastyczny w dokumentach Soboru Watykańskiego II i nauczaniu Jana Pawła II), wkładu Jana Pawła II w obalenie komunizmu w krajach byłego bloku wschodniego, który był praktykiem tzw. *faith-based diplomacy* – dyplomacji motywowanej religijnie, oraz podejścia do ustroju demokratycznego, poszanowania praw człowieka w ujęciu papieskim, zwłaszcza prawa do wolności sumienia i religii jako warunku pokoju między narodami i religiami, prawa mniejszości narodowych i etnicznych; poszanowania praw narodów oraz obowiązków, jakie narody mają wobec siebie nawzajem i wobec całej ludzkości, fundamentalizmu religijnego, zwłaszcza muzułmańskiego, jego cech i przejawów widocznych w rejonie Bałkanów, współpatronów Europy – św. Cyryla i św. Metodego – apostołów Słowian, bez których przykładu nie można w pełni zrozumieć dziejów Europy.

Rozdział III poświęciłam: działalności papieża i Stolicy Apostolskiej na płaszczyźnie politycznej; polityce w ujęciu papieskim; chrześcijańskiemu znaczeniu polityki; prerogatywom Jana Pawła II legitymizującym papieskie wskazania dotyczące życia politycznego; mediacji papieskiej, podstawom interwencji Kościoła katolickiego w dziedzinie społecznej i politycznej, formom obecności Stolicy Apostolskiej w stosunkach międzynarodowych, koncepcji pokoju w nauczaniu papieża, zasadom i czynnikom pokojowego ładu międzynarodowego, filarom pokoju, drogom wiodącym do pokoju, odpowiedzialności za budowanie pokoju, koncepcji polityki konsensu oraz polityce *non-violence*, tradycji wojny etycznie usprawiedliwionej i jej przewartościowaniu, kryteriom wojny, przyczynom wojen, pacyfizmowi, uchodźcom jako szczególnej kategorii ofiar wojen, obowiązкови obrony niewinnych, prawie do pomocy humanitarnej cierpiącej ludności i uchodźców, zwłaszcza w odniesieniu do konfliktu bałkańskiego oraz zasadom pomocy humanitarnej, inicjatywom Jana Pawła II i Stolicy Apostolskiej na rzecz rozwiązania konfliktu na Bałkanach, rozpadowi Jugosławii, jego przyczynom, narodom Chorwacji i Słowenii, które skorzystały ze swego prawa do stanowienia, nawiązaniu stosunków dyplomatycznych pomiędzy Stolicą Apostolską a Chorwacją i Słowenią, wojnie w Bośni i Hercegowinie jako pochodnej procesu wielonarodowej Jugosławii, niepodległości Bośni i Hercegowiny, nawiązaniu stosunków dyplomatycznych między Stolicą Apostolską a Republiką Bośni i Hercegowiny, prawnemu obowiązкови społeczności międzynarodowej do interwencji humanitarnej, aktywności Jana Pawła II i Stolicy Apostolskiej na rzecz przywrócenia pokoju w tym kraju, np. ogłoszeniu dnia modlitwy i postu w Asyżu w dniach 9–

10 stycznia 1993 r., ludobójstwie w Srebrnicy we wschodniej Bośni, porozumieniu w Dayton, utworzeniu Specjalnego Trybunału ds. Zbrodni Wojennych, relacjom serbsko-albańskim w powojennej Jugosławii, głównym przyczynom konfliktu w Kosowie, interwencji zbrojnej NATO, jej motywom humanitarnym, operacji NATO „Allied Force” stanowiącej przykład wojny asymetrycznej, misji abpa Jeana-Louisa Taurana, planowi Ahtisaariego, niepodległości Kosowa.

Ostatni rozdział – IV dotyczy podróży apostolskich Jana Pawła II do krajów bałkańskich, podczas których papież spotykał się m.in. z przedstawicielami władz państwowych oraz przedstawicielami różnych religii, zapewniając o swojej solidarności ze wszystkimi, modlitwie o pokój na Bałkanach, podkreślając potrzebę wzajemnego przebaczenia i pojednania, tj. Albanii w 1993 r., niezrealizowanej pielgrzymki do Bośni i Hercegowiny w 1994 r., Chorwacji w 1994 r., Słowenii w 1996 r., Bośni i Hercegowiny w 1997 r., Chorwacji w 1998 r., Rumunii w 1999 r., Słowenii w 1999 r., Chorwacji w 2003 r., Bośni i Hercegowiny w 2003 r. oraz innych spotkań okolicznościowych z Janem Pawłem II. Opierając się na rozbudowanej literaturze materiałów źródłowych zaprezentowałam wkład Jana Pawła II i Stolicy Apostolskiej w pokojowe rozwiązanie konfliktu na Bałkanach, wiele inicjatyw, konkretnych działań na różnych płaszczyznach. Tak zarysowany schemat pracy wskazuje na polityczny charakter podjętej w niej refleksji.

W recenzji wydawniczej ks. prof. dr hab. Piotr Mazurkiewicz podkreślił: „Dr Sylwia Górzna, kontynuując swoje wcześniejsze zainteresowania, opracowała książkę zawierającą analizę tekstów Jana Pawła II odnoszących się do sytuacji na Bałkanach w okresie wychodzenia z komunizmu. [...] Całość rozprawy opatrzona jest imponującą bibliografią przedmiotu. Autorka wykazuje się z jednej strony doskonałą znajomością nauczania Jana Pawła II w omawianym zakresie, czego dowiodła już poprzez poprzednią swoją publikację – wybór tekstów Jana Pawła II, z drugiej zaś potrafi spojrzeć na zebrany materiał z punktu widzenia nauk o polityce. Również w tym zakresie przywołana literatura zasługuje na uznanie. W krótkim zakończeniu zebrane zostały ważne konkluzje z całej rozprawy. Na uwagę zasługuje umiejętność znalezienia właściwej równowagi w mówieniu o Kościele w przestrzeni politycznej. Sylwia Górzna stawia sobie pytanie: na ile działalność Kościoła w przestrzeni publicznej można interpretować jako zaangażowanie polityczne, w jakim zaś stopniu słuszniejsze jest mówienie o aktywności metapolitycznej? Potrafi także udzielić na nie rozsądnej odpowiedzi. Przedstawioną do recenzji książkę oceniam jako bardzo solidnie przepracowaną rozprawę naukową, zasługującą w pełni na publikację i upowszechnienie”.

Grant nr 3. INKULTURACJA W NAUCZANIU PAPIEŻA JANA PAWŁA II I W DOKUMENTACH KURII RZYMSKIEJ

Korzystając z otrzymanego w roku akademickim 2016/2017 GWMN zrealizowałam liczne kwerendy: w Bibliotece Akademii Pomorskiej w Słupsku oraz w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Elblągu. Uzyskane materiały pozwoliły na opracowanie różnych tematów, w tym *Inkulturacja w nauczaniu papieża Jana Pawła II i w dokumentach Kurii Rzymskiej*, „*Studia Elbląskie*”, t. XVIII, s. 525-536. W niniejszym artykule podjęłam refleksję nad: pojęciem kultury w ujęciu Jana Pawła II; historycznym procesem inkulturacji; różnorodnością określeń na dostosowanie się Kościoła do aktualnych warunków życia w działalności misyjnej; przykładami pracy inkulturacyjnej m.in. braci św. Cyryla i św. Metodego; wybranymi dokumentami papieskimi oraz przemówieniami, w których podjął refleksję nad procesem inkulturacji; dokumentami Kurii Rzymskiej, w których poruszano problematykę inkulturacji, jej wymagania, aktualne problemy. Argumentowałam, iż inkulturacja ma charakter permanentny, ponieważ kultury zmieniają się ustawicznie i wymagają ciągle nowego podejścia, które współcześnie wyraża się w ewangelizacji kultury prowadzonej w duchu dialogu. Jan Paweł II widział w tym procesie szansę utrwalenia obecności chrześcijaństwa we współczesnej kulturze, wyzwanie na przyszłość.

Ten temat zaprezentowałam podczas XVII Dni Interdyscyplinarnych pt. *Między sacrum a profanum – Święci w kulturze* (Wydział Teologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 7-9 listopada 2016 r.).

Wzięłam również udział w konferencji zagranicznej (Uniwersytet w Münster, The European Society for Intercultural Theology and Interreligious Studies, pt. *Religion & Politics in the Crisis of Engagement. Towards the Relevance of Intercultural Theologies and Interreligious Studies*, w dniach 26-29 kwietnia 2017 r.) i zaprezentowałam zagadnienie dialogu międzykulturowego w nauczaniu papieża Benedykta XVI w języku angielskim *Intercultural Dialogue in the Teaching of Pope Benedict XVI*. Owocem realizacji GWMN był artykuł pod tym samym tytułem w „*Philosophy Study*” 2017, t. 7, nr 7, s. 373-384. Jego celem była analiza zwłaszcza dialogu międzykulturowego (z nawiązaniem do dialogu międzyreligijnego) w nauczaniu Benedykta XVI – najbliższego współpracownika Jana Pawła II – w oparciu o papieskie dokumenty, przemówienia, wypowiedzi oraz ukazanie tego zagadnienia w kontekście politologii religii. Benedykt XVI odwoływał się wielokrotnie do nauczania swoich Poprzedników m.in. Jana Pawła II i do dzieła Soboru Watykańskiego II. Ukazywał i doceniał osoby (np. św. Tomasz z Akwinu), instytucje (UE), organizacje

(Centrum Północ-Południe przy Radzie Europy w Lizbonie), które były i są zaangażowane w dialog międzykulturowy.

Z analizy dokumentów papieskich, przemówień i wypowiedzi wyprowadziłam wnioski m.in.: dialog międzykulturowy i międzyreligijny stanowi życiową konieczność, fundament przyszłości; dialog międzyreligijny jest domeną bardziej kulturową (rozumową) niż czysto religijną (teologiczną); dialog międzykulturowy rodzi się z miłosierdzia Bożego; dialog międzykulturowy i dialog międzyreligijny mieszczą się w kontekście politologii religii.

Benedykt XVI wzywał do dialogu międzykulturowego, poszanowania innych tradycji religijnych i kulturowych, podjęcia ewangelizacji kultur, pokojowego współżycia między ludźmi różnych kultur i religii, szerzenia „ducha Asyżu”, poszukiwania prawdy. Podkreślał, że tylko na dialogu, w tym dialogu międzykulturowym i dialogu międzyreligijnym, można zbudować sprawiedliwy i trwały pokój.

W ramach GWMN wystąpiłam z referatem pt. *Fundamentalizm muzułmański w ujęciu papieża Franciszka* podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej *Politologia religii* w Lublinie w dniach 10-11 maja 2017 roku. Owocem udziału w konferencji jest artykuł zatytułowany: ***Fundamentalizm muzułmański w ujęciu papieża Franciszka, „Annales UMCS, Sectio K: Politologia” 2018, t. XXV, nr 1, s. 51-71.*** Zwróciłam w nim uwagę, że fundamentalizm religijny jest zjawiskiem rozpowszechnionym w religiach monoteistycznych. Papież Franciszek nie przestaje podkreślać, że przemoc nie jest dalekowzroczną metodą rozwiązywania problemów na świecie, zaś najlepszym sposobem uniknięcia konfliktów między wyznawcami różnych religii jest dialog międzyreligijny. Celem artykułu była prezentacja nauczania papieskiego na temat fundamentalizmu muzułmańskiego w kontekście politologii religii. Dokonałam analizy różnych dokumentów papieskich, przemówień i wypowiedzi. Przeprowadzone badania pozwoliły sformułować następujące wnioski końcowe: fundamentalizm religijny występuje w obrębie każdej religii, traktuje religię instrumentalnie; fundamentalizm muzułmański mieści się w kontekście politologii religii; dialog i polityka *non-violence* to jedyne możliwe odpowiedzi na przemoc; dialog międzykulturowy oraz międzyreligijny mogą wyeliminować wszelkie formy fundamentalizmu, a ich znaczenie wzrasta we współczesnym świecie; oba rodzaje dialogu mogą być alternatywą, aby znaleźć drogę do pokoju i współpracy dla dobra wspólnego.

Dzięki środkom z GWMN sfinansowałam również udział w I konferencji naukowej z planowanego cyklu *Religijne uwarunkowania polityki/ polityczne uwarunkowania religii* (Łagów Lubuski, 1-3.06.2017 r.). Wygłosiłam wówczas referat pt. *Sekularyzacja i laicyzacja – zagrożenia dla współczesnej Europy.*

Grant nr 4. DIALOG MIĘDZYKULTUROWY W UJĘCIU PAPIEŻA FRANCISZKA

Dzięki otrzymanemu w roku akademickim 2017/2018 GWMN zrealizowałam kwerendy w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Elblągu oraz w Bremie (Niemcy), podczas stażu naukowo-badawczego, o którym traktuje dalsza część autoreferatu. Uzyskane materiały pozwoliły na publikację artykułu: *Dialog międzykulturowy w ujęciu papieża Franciszka*, „Ars inter Culturas” 2017, nr 6, s. 113-130. Zwróciłam w nim uwagę, że papież Franciszek nieustannie wzywa do budowania kultury solidarności, spotkania, dialogu, gościnności, miłosierdzia, a przestrzega przed kulturą odrzucania, egoizmu, zderzenia. Docenia znaczenie dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego, które stanowią konieczny warunek pokoju, zrównoważonego rozwoju, wyzwanie dla współczesności. Z dokumentów papieskich, przemówień i wypowiedzi wysunęłam wnioski m.in.: prowadzenie dialogu nie oznacza rezygnacji z własnej tożsamości, umacnia to, co nas łączy i patrzy na różnice jako na szansę rozwoju, uznając godność drugiej osoby; nasza kultura straciła zdolność dostrzegania obecności Boga; religia nie może być traktowana instrumentalnie; Kościół od zawsze był nastawiony na dialog międzykulturowy; nie da się odseparować dialogu międzykulturowego od dialogu międzyreligijnego, istotne jest ich zintensyfikowanie, zwłaszcza w środowisku wielokulturowym; ważne są spotkania na temat religijnego wymiaru dialogu międzykulturowego; migracja stanowi poważne wyzwanie kulturowe; globalizacja ma pozytywne, jak również negatywne skutki; poszanowanie praw człowieka stanowi warunek pokoju; wyzwanie stanowi silna integracja kulturowa.

Wymiernym owocem GWMN była publikacja pt. *Migracje w ujęciu papieża Benedykta XVI. Konteksty politologii religii*, [w:] *Polityczne uwarunkowania religii. Religijne uwarunkowania polityki*, red. S. Dudra, R. Michalak, Ł. Młyńczyk, Wydawnictwo Morpho, Zielona Góra 2017, s. 99-117. Analizując papieskie dokumenty, przemówienia i wypowiedzi Benedykta XVI dokonałam ich syntezy formułując papieski program w zakresie migracji, mieszczący się w kontekście politologii religii: zjawisko migracji niesie ze sobą problemy społeczne, ekonomiczne, polityczne, kulturowe i religijne, wymaga dalekowzrocznej polityki współpracy międzynarodowej, skutecznych rozwiązań politycznych oraz współodpowiedzialności państw i organizacji międzynarodowych; potrzeba prawdziwej światowej władzy politycznej dla zapewnienia ochrony regulowania ruchów migracyjnych, która musi być regulowana przez prawo, powinna przestrzegać zasady pomocniczości i solidarności na rzecz dobra wspólnego; państwo powinno w duchu tych zasad podejmować różne inicjatywy na rzecz pomocy potrzebującym, w tym migrantom i

uchodźcom; konieczność przygotowania środków ustawodawczych, prawnych i socjalnych celem ułatwienia integracji; potrzeba zagwarantowania praw migrantów, uchodźców i ich rodzin, respektowania prawa do nieemigrowania przed prawem do emigracji, prawa do łączenia rodzin i do azylu, potrzeba zwalczania handlu ludźmi; uchodźcy powinni odnosić się w sposób otwarty i pozytywny do społeczeństwa, które ich przyjmuje, szanować prawo, wystrzegać się nietolerancji i wszelkich przejawów przemocy; proces globalizacji związany z koniecznością przemieszczania się nie może prowadzić do obojętności i wykluczenia; wezwanie do globalizacji solidarności, która ma wymiar nie tylko etyczny, ale również ekonomiczny, kulturowy i polityczny.

STAŻ NAUKOWO-BADAWCZY NA UNIWERSYTECIE W BREMIE

W dniach od 1 września do 4 grudnia 2017 roku przebywałam na stażu naukowo-badawczym na Uniwersytecie w Bremie (Wydział Nauk Społecznych). Zostałam zaproszona przez dra hab. Zdzisława Krasnodębskiego, prof. Uniwersytetu Bremeńskiego. Podczas stażu zrealizowałam liczne kwerendy biblioteczne (Staats- und Universitätsbibliothek; Bibliothek im Solum; Stadtbibliothek Bremen; Landeskirchliche Bibliothek) celem opracowania tematów badawczych związanych z obecnością islamu w krajach UE ze szczególnym uwzględnieniem Niemiec oraz wzrostu islamofobii – dyskryminacji na tle religijnym – w tym kraju. Ponadto zebrałam publikacje naukowe w języku niemieckim, angielskim i francuskim dotyczące m.in.: nauczania społecznego papieża w XXI wieku, dialogu międzyreligijnego, religii i pokoju, migracji, politologii religii, integracji europejskiej. Wyjazd został sfinansowany w ramach wspomnianego wyżej GWMN.

Podczas stażu naukowo-badawczego wzięłam udział w konferencji (dnia 23 listopada 2017 r.) dotyczącej konfliktu zbrojnego na Bliskim Wschodzie pt. *Palästina/Israel: Frieden oder Apartheid?* (Jeff Halper, Übersee-Museum), zaś 25 listopada 2017 r. w sympozjum poświęconym Afryce (3. *Bremen Symposium zur Sicherheit zum Thema: Afrika – Migration oder Aufbruch?*, Fachkonferenz in Kooperation mit der Gesellschaft für Sicherheitspolitik e.V., Haus Schüttung).

INNE POWIĄZANE TEMATYCZNIE PUBLIKACJE PO DOKTORACIE

Omówione poniżej publikacje obejmują zagadnienia z zakresu: filozofii dialogu, dialogu międzyreligijnego, fundamentalizmu religijnego, dyskryminacji na tle religijnym, politologii religii. W toku badań prezentowałam częściowe wnioski na konferencjach naukowych. Moje badania naukowe mają charakter interdyscyplinarny, obejmując nie tylko

dziedzinę nauk społecznych (nauki o polityce i administracji, nauki o komunikacji społecznej i mediach, nauki prawne), ale również dziedzinę nauk humanistycznych (filozofia, nauki o kulturze i religii).

Celem artykułu pt. *Dyskurs katolicko-żydowski w dobie nowożytnej*, „*Słupskie Studia Historyczne*” 2012, nr 18, s. 295-305 było wskazanie prekursorów dialogu z judaizmem, wydarzeń istotnych dla dialogu międzyreligijnego, omówienie trudności w dialogu katolicko-żydowskim m.in. prześladowania Żydów, antyjudaizm, formy antysemityzmu, antysyjonizm. Nawiązałam w nim m.in. do deklaracji soborowej „*Nostra aetate*”, która zapoczątkowała proces gruntownej reorientacji Kościoła katolickiego wobec judaizmu i jego wyznawców.

W artykule zatytułowanym „*Inny*” w *filozofii Emmanuela Lévinasa*, „*Słupskie Studia Filozoficzne*” 2012, nr 11, s. 57-70 zaprezentowałam filozofię dialogu i jej współczesnego przedstawiciela Emmanuela Lévinasa (1906-1995), który analizował relację „twarzą w twarz” z Innym. Przedstawiłam różnice w poglądach Lévinasa i innego przedstawiciela filozofii dialogu Martina Bubera (1878-1965) oraz wskazałam podobieństwa w poglądach filozoficznych Jana Pawła II oraz Lévinasa.

Artykuł pt. *Dialog z islamem w nauczaniu papieża Pawła VI*, „*Forum Teologiczne*” 2013, t. XIV, s. 153-165 oscylował wokół: nauczania Pawła VI; dialogu w ujęciu tego papieża i Soboru Watykańskiego II; dokumentów Pawła VI, w których poruszał problematykę dialogu międzyreligijnego (List apostolski *Spiritus Paracliti* z 1964 r., List apostolski *Progreddiente Concilio* z 1964 r., encyklika *Ecclesiam suam* z 1964 r., adhortacja apostolska *Postrema sessio* z 1965 r., konstytucja apostolska *Paenitemini* z 1966 r., encyklika *Populorum progressio* z 1967 r., konstytucja apostolska *Regimini Ecclesiae Universae* z 1967 r., adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* z 1975 r.); pielgrzymek Pawła VI, podczas których spotykał się z muzułmanami; Orędzi na Światowy Dzień Pokoju; Komisji *Iustitia et Pax*. Podkreśliłam w nim, że próby znalezienia pokoju między religiami, w okresie pontyfikatu Pawła VI, mieszczą się w politycznym wymiarze dialogu międzyreligijnego.

Celem artykułu zatytułowanym *Hannah Arendt – critic of totalitarianism*, „*European Journal of Transformation Studies*” 2013, vol. 1, no. 2, s. 59-70 była prezentacja filozoficznych poglądów jednej z najbardziej wpływowych myślicielek XX w. Hannah Arendt (1906-1987), która w swoich pracach poruszała kwestie, takie jak: totalitaryzm, antysemityzm, myślenie i działanie, władza i przemoc, umiejętność rozróżniania dobra od zła, odpowiedzialność, moralność, przebaczenie. Ukazałam zbieżność poglądów Arendt z nauczaniem Jana Pawła II.

W artykule pt. *Catholic fundamentalism*, [w:] *Current problems of politics*, red. A. Modrzejewski, T. Tökölyová, Europe Our House Press, Tbilisi 2013, s. 92-107 omówiłam problem interpretacyjny związane z pojęciami: fundamentalizm, integryzm oraz tradycjonalizm; poglądy abpa Marcela Lefebvre'a (1905-1991) – założyciela Bractwa Św. Piusa X (BSPX) – i jego zwolenników, którzy krytykowali m.in. Jana Pawła II i papieską strategię budowania jedności chrześcijan, spotkania międzyreligijne, w tym asyście z 1986 r., dokumenty soborowe. Ukazałam konflikt Lefebvre'a ze Stolicą Apostolską oraz omówiłam działalność BSPX w Polsce.

Artykuł zatytułowany *Martin Buber – father of the philosophy of dialogue*, „European Journal of Science and Theology” 2014, vol. 10, no. 5, s. 45-53 został poświęcony filozofii dialogu oraz jego twórcy M. Buberze, który wskazywał, że odkrycie prawdziwego „ja” leży w spotkaniu z „Ty”, a „ja” nie istnieje bez związku z „Ty”. Według tego filozofa: dialog stanowił podstawę filozofii w ogóle, ponieważ jest jedyną skuteczną formą komunikacji, w przeciwieństwie do jednostronnego wyrażania opinii; człowiek może wejść w monologiczną relację z rzeczywistością „Ja-to”, w której brak jest dialogu albo w relację dialogu „Ja-Ty”; dialog należy budować nie w oparciu o poszukiwanie jedności i wspólnych prawd, ale na aksjologicznym doświadczeniu inności. Zaznaczyłam, że poglądy tego filozofa odpowiadają myśli personalistycznej Jana Pawła II.

Dnia 23 sierpnia 2014 r. podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej *Pogranicza: historia-socjologia-teologia*, zorganizowanej przez Rybackie Centrum Kultury i Formacji „Boleniec” w Łebie, zaprezentowałam referat pt.: *Dialog z islamem w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*. Owocem udziału w konferencji była publikacja pt.: *Dialog z islamem w ujęciu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, [w:] *Pogranicza: historia – socjologia – teologia*, red. J. Chyła, K. Krzemiński, P. Zientkowski, Fundacja Instytut Balticum, Łeba 2014, s. 105-125. Podjęłam w niej refleksję nad: dokumentami i przemówieniami Benedykta XVI dotyczącymi dialogu z islamem i wyznawcami tej religii; wykładem w Ratyźbonie z 2006 r., który wywołał falę krytyki ze strony muzułmanów; podróżami apostolskimi, podczas których papież spotykał się z wyznawcami islamu. Na zakończenie podjęłam próbę syntezy przesłania papieskich dokumentów i wypowiedzi, z których można odczytać program dialogu międzyreligijnego.

Dnia 6 listopada 2014 r. podczas V międzynarodowej konferencji interdyscyplinarnej z cyklu *Jeden świat, wiele kultur* (Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, w dniach 6-7 listopada 2014 r.) wygłosiłam referat pt. *Aspekty ekonomiczne, kulturowe i etyczne globalizacji w nauczaniu papieża Jana Pawła II*. Temat przewodni spotkania brzmiał:

Spoleczeństwo wobec wyzwań wielokulturowości w aspekcie prawnym, religijnym, ekonomicznym i edukacyjnym. Owocem udziału w konferencji była publikacja: ***Aspekty ekonomiczne, kulturowe i etyczne globalizacji w nauczaniu papieża Jana Pawła II***, [w:] ***Idea wielokulturowości jako wyzwanie. Dyskurs religijny, kulturowy i społeczny***, red. H. Czakowska, M. Kuciński, Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej, Bydgoszcz 2015, s. 25-42, w której ukazałam proces globalizacji i jego różne aspekty: ekonomiczne, kulturowe i etyczne w nauczaniu Jana Pawła II. Podstawę do opracowania tego tematu stanowiły dokumenty papieskie, przemówienia i wypowiedzi.

Kolejną publikację z zakresu filozofii dialogu stanowi artykuł zatytułowany ***Józef Tischner's philosophy of drama***, „European Journal of Science and Theology” 2015, vol. 11, no. 1, s. 185-194. Omówiłam w nim filozofię dramatu Józefa Tischnera (1931-2000), która wywodzi się z trzech źródeł: fenomenologii, filozofii dialogu i egzystencjalizmu. Podkreśliłam, że w swoich dziełach Tischner wielokrotnie nawiązywał do przedstawicieli filozofii dialogu, takich Lévinas i Buber. Stwierdziłam, że filozoficzne poglądy Tischnera zgadzają się z poglądami personalistycznymi Jana Pawła II, który wielokrotnie odwoływał się do „myślenia w wartościach” Tischnera. Zanalizowałam dzieła Tischnera m.in. *Filozofię dramatu*, w której przedstawił człowieka jako dramatyczną istotę, rozważał filozofię ludzkiego dramatu, wydarzenie spotkania.

Artykuł pt. ***Polityczny oddźwięk Deklaracji o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich Nostra aetate***, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2015, nr 1, s. 191-203 dotyczy otwarcia Kościoła katolickiego na dialog z innymi religiami, który ma swoje źródło w Soborze Watykańskim II. Skoncentrowałam się w nim na soborowym dokumencie „*Nostra aetate*”, który proponuje, aby wierni Kościoła nawiązali dialog z wyznawcami różnych religii, szanowali wartości obecne w tych religiach. Zwróciłam uwagę zwłaszcza na nr 3. tej deklaracji, który podkreśla, że Kościół z szacunkiem odnosi się do wyznawców islamu oraz na nr 4., który zawiera sformułowanie zdejmujące z Żydów odpowiedzialność za bogobójstwo, porusza bolesną sprawę antysemityzmu, jednak nie z pobudek politycznych. Ukazałam ten dokument jako świadectwo potwierdzające szczególną troskę Kościoła o nawiązanie przyjaznych relacji m.in. z wyznawcami islamu i judaizmu.

Punktem wyjścia do rozważań w artykule zatytułowanym ***Polityczny wymiar dialogu Kościoła katolickiego z judaizmem w wybranych dokumentach Kurii Rzymskiej***, „*Studia Oecumenica*” 2015, t. 15, s. 291-312 były dokumenty Kurii Rzymskiej, zwłaszcza Komisji Stolicy Apostolskiej do Spraw Stosunków Religijnych z Judaizmem (m.in. *Żydzi i judaizm w głoszeniu Słowa Bożego i Katechezie Kościoła katolickiego. Wskazówki do właściwego*

przedstawiania tych zagadnień, 24 czerwca 1985 r.), działającej w ramach Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan, które podejmują problematykę dialogu międzyreligijnego, przede wszystkim dialogu katolicko-żydowskiego. Zaprezentowałam w nim polityczne aspekty tych dokumentów, do których możemy zaliczyć m.in.: formy dialogu międzyreligijnego, współpracę wyznawców obu religii na rzecz sprawiedliwości i pokoju, przeciwstawianie się antysemityzmowi i wszelkim formom dyskryminacji. Nawiązałam do dokumentów Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza do Deklaracji „*Nostra etate*”, która stanowiła istotny zwrot w historii stosunków katolicko-żydowskich.

Dnia 18 czerwca 2015 r. podczas IV Międzynarodowego Kongresu Religioznawczego, który odbył się w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni (w dniach 17-20 czerwca 2015 r.) zaprezentowałam referat pt. *Islamofobia w Europie w kontekście politologii religii*. Owocem udziału w konferencji jest artykuł pod tym samym tytułem ***Islamofobia w Europie w kontekście politologii religii***, „Przegląd Religioznawczy” 2015, nr 3, s. 203-225, który nawiązuje do: terminu islamofobia, sfer dyskryminacji wobec muzułmanów (m.in. w zakresie zatrudnienia, edukacji, mieszkalnictwie), wymiarów islamofobii (historyczny, medialny, religijny, polityczny) i jej przykładów (m.in. karykatury Mahometa – publikacje duńskiego dziennika „Jyllands-Posten” przedrukowane w wielu europejskich i światowych gazetach i czasopismach, zakaz noszenia chust), organizacji i instytucji zwalczających islamofobię (np. Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji działająca w ramach Rady Europy). Zwróciłam uwagę na to, że przykłady islamofobii pokazują powiązania między sferą religijną i polityczną, dlatego mieszczą się w kontekście politologii religii.

W artykule zatytułowanym *Aspekty polityczne Listów apostolskich papieża Jana Pawła II: Redemptionis anno i Tertio millennio adveniente*, „Studia Warmińskie” 2015, t. 52, s. 11-22 zaprezentowałam wybrane dokumenty Jana Pawła II: listy apostolskie *Redemptionis Anno* (1984) oraz *Tertio millennio adveniente* (1994), w których podejmował zagadnienie dialogu międzyreligijnego oraz odniosłam się do ich aspektów politycznych. Podkreśliłam, że przyczyniają się one do pokojowego współistnienia religii. Omówiłam koncepcję polityki konsensu oraz koncepcję polityki *non-violence*.

Dnia 28 października 2015 r. wzięłam udział w konferencji naukowej pt. *Kościół – wolność – pluralizm. Pół wieku od zakończenia Soboru Watykańskiego II* (Dom Arcybiskupów Warszawskich). Wygłosiłam wówczas referat pt. *Papież Franciszek wobec dialogu z judaizmem*. Wyniki moich badań zostały opublikowane w artykule pt. ***Dialog z judaizmem w nauczaniu papieża Franciszka***, „Nurt SVD” 2017, z. 2, s. 516-535. Zaprezentowałam w nim nauczanie papieża Franciszka na temat dialogu międzyreligijnego,

ze szczególnym uwzględnieniem dialogu z wyznawcami judaizmu. Ukazałam różne formy dialogu międzyreligijnego, jego znaczenie, program dialogu Kościoła z judaizmem. Podkreśliłam, że papież nawiązywał do znaczenia Soboru Watykańskiego II oraz dokumentów soborowych, w tym m.in. Deklaracji „*Nostra aetate*”.

6. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Poza wyżej zaprezentowanymi publikacjami wskazanymi jako osiągnięcia naukowe, opublikowałam monografię, artykuły naukowe oraz rozdział w pracy zbiorowej na podstawie doktoratu. Zostały one wymienione w wykazie opublikowanych prac naukowych w punkcie II jako niewchodzące w skład osiągnięcia wymienionego w punkcie I (załącznik nr 4).

Skrócona wersja pracy doktorskiej ukazała się jako monografia pt. ***Dzieci Abrahama. Dialog Kościoła katolickiego z islamem i judaizmem w Polsce w okresie pontyfikatu Jana Pawła II (1978-2005)***, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk 2013, ss. 201. Składa się ona z pięciu rozdziałów: I – *Dialog jako kategoria religijna, społeczna i polityczna*, II – *Jana Pawła II dialog międzyreligijny*, III – *Problematyka społeczno-polityczna dialogu z islamem i judaizmem podczas pielgrzymek Jana Pawła II do Polski*, IV – *Instytucjonalizacja dialogu międzyreligijnego* oraz V – *Międzyreligijne inicjatywy dialogu*.

W recenzji wydawniczej prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz napisał: „Oceniana monografia Pani dr Sylwii Górznej jest dziełem wartościowym pod względem merytorycznym. W polskiej literaturze przedmiotu nie ma wciąż analogicznych prac do ocenianej. Praca wypełnia lukę w polskiej literaturze z zakresu dialogu międzyreligijnego. Wnosi wiele «nowego» w prace naukowo-badawcze z zakresu politologii religii (bardzo ważnej dziedziny politologii, wskazującej na wzajemne odniesienia religii i polityki) oraz innych nauk (w tym najnowszej historii, religioznawstwa, teologii, pedagogiki kultury, edukacji międzykulturowej). Autorka wykazała bardzo dobrą znajomość podejmowanej przez siebie tematyki. Książka po opublikowaniu powinna być udostępniona instytucjom prowadzącym badania z zakresu dialogu politycznego oraz interreligijnego w Polsce”.

Przed doktoratem opublikowałam artykuł zatytułowany ***Dialog Kościoła katolickiego z islamem według Jana Pawła II***, „*Ateneum Kapłańskie*” 2008, z. 1, s. 57-66, w którego centrum znalazła się osoba Jana Pawła II jako „ojca dialogu”. Ukazałam w nim polityczny wymiar dialogu międzyreligijnego.

Po doktoracie opublikowałam kilka artykułów. Jednym z nich był: ***Dialog chrześcijańsko-muzułmański w Polsce***, „*Nurt SVD*” 2010, z. 2, s. 211-225, w którym ukazałam inicjatywy dialogu międzyreligijnego i jego instytucjonalizację w Polsce.

Kolejny z nich to: *Polityczny wymiar cywilizacji miłości Jana Pawła II*, „*Studia Socialia Cracoviensia*” 2011, nr 2, s. 83-100. Wskazałam w nim na potrzebę docenienia politycznego wymiaru cywilizacji miłości w budowaniu pokoju pomiędzy narodami i religiami.

W artykule pt. *Polityczny wymiar Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego*, „*Nurt SVD*” 2012, z. 2, s. 44-60 omówiłam aspekty polityczne jednej z dykasterii Kurii Rzymskiej, Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego, dawnego Sekretariatu dla Niechrześcijan. Scharakteryzowałam inicjatywy tejże Rady, dokumenty przez nią wydane, Komisję ds. Stosunków Religijnych z Islamem oraz Komisję ds. Stosunków z Judaizmem.

Artykuł zatytułowany *Organizacje i instytucje na rzecz pokoju między religiami*, „*Ateneum Kapłańskie*” 2012, z. 2, s. 252-266 został poświęcony działalności Papieskiej Rady *Iustitia et Pax*, Światowej Konferencji Religie dla Pokoju, Komitetowi ds. Inicjatyw dla Pokoju, Fundacji Jana Pawła II na Rzecz Sahelu oraz Fundacji *Populorum progressio*.

Podczas międzynarodowej konferencji interdyscyplinarnej pt. *Solidarity, Memory and Identity* (Uniwersytet Gdański, w dniach 20-21 września 2012 r.) wygłosiłam dnia 20 września 2012 r. referat w języku angielskim pt. *The political dimension of interreligious trialogue during the pontificate of John Paul II*. Owocem konferencji był artykuł naukowy pod tym samym tytułem: *The political dimension of interreligious trialogue during the pontificate of John Paul II*, „*Spółeczeństwo i Polityka. Pismo Edukacyjne*” 2013, nr 4, s. 143-155, w którym zanalizowałam dokumenty soborowe, formy dialogu międzyreligijnego, pokój i jego filary w nauczaniu Kościoła, dwa konflikty zbrojne – na Bałkanach i na Bliskim Wschodzie - w których rozwiązanie zaangażował się Jan Paweł II.

Artykuł zatytułowany *Polityka w nauczaniu Jana Pawła II*, „*Collectanea Theologica*” 2013, nr 2, s. 147-160 analizował: pojęcia polityki w nauczaniu Kościoła i Jana Pawła II, zaangażowanie papieża w politykę, troskę o dobro wspólne, pokój i jego filary, solidarność i globalizację solidarności.

W rozdziale pt. *Kontekst polityczny dialogu Jana Pawła II z judaizmem i islamem na świecie*, [w:] *Current issues of society and politics*, red. T. Tökölyová, A. Modrzejewski, Europe Our House Press, Tbilisi 2012, s. 159-172 ukazałam polityczny kontekst spotkań Jana Pawła II z reprezentantami innych religii, zwłaszcza z żydami i muzułmanami, takich jak: Światowy Dzień Modlitwy o Pokój w Asyżu (1986 r.), New Delhi (1999 r.), pielgrzymka Jana Pawła II do Ziemi Świętej (2000 r.) oraz Światowy Dzień Modlitwy o Pokój w Asyżu (2002 r.).

Wyniki swoich badań zaprezentowałam na 14 konferencjach naukowych w Polsce i za granicą. Tematyka moich badań naukowych oscyluje wokół trialogu międzyreligijnego, dialogu Kościoła katolickiego z islamem i judaizmem. Celem moich prac jest zakreslenie obszaru tematycznego dla nowej subdyscypliny naukowej – politologii religii – która traktuje o kwestiach relacji między sferą religii a sferą polityki. Prezentuję zwłaszcza aspekty polityczne trialogu międzyreligijnego, ze szczególnym uwzględnieniem pontyfikatu Jana Pawła II. Ukazuję znaczenie tego dialogu dla pokoju między narodami i religiami we współczesnym świecie, wskazując na politykę jako tę „przestrzeń”, która powinna łączyć wyznawców różnych religii, a nie dzielić. Aktualna sytuacja dotycząca radykalizacji islamu staje się niewątpliwie nowym wyzwaniem na płaszczyźnie dialogu.

Przed uzyskaniem stopnia doktora uczestniczyłam w dialogu katolicko-muzułmańsko-żydowskim poprzez udział w różnych spotkaniach, debatach. Od lat uczestniczę w interkulturowych i interreligijnych spotkaniach np. Dniach Islamu obchodzonych corocznie 26 stycznia, czy w Dniach Judaizmu obchodzonych corocznie 17 stycznia. Stanowiły one inspirację do podjęcia niniejszej problematyki.

Dnia 18 października 2006 r. uczestniczyłam w debacie pt. *Dialog, który jest konieczny i możliwy – wpływ nauczania Jana Pawła II na wzajemne bycie razem chrześcijan i muzułmanów*, której organizatorami była Biblioteka Elbląska i Elbląskie Duszpasterstwo Akademickie. Fragmenty inspirowane Biblią i Koranem czytali aktorzy Teatru Dramatycznego.

Dnia 27 października 2006 r. wzięłam udział w spotkaniu *Asyż w Gdańsku* zorganizowanym z okazji 20-letniej rocznicy modlitewnego Spotkania Międzyreligijnego w Asyżu, zwołanego przez Jana Pawła II w 1986 roku. Ojcowie Franciszkanie zorganizowali Modlitwę o Pokój, z udziałem żydów, muzułmanów i chrześcijan.

Uczestniczyłam w obchodach X Dnia Judaizmu, dnia 17 stycznia 2007 r., który odbył się w Gdańsku pod hasłami *Tylko Bóg może nas zbawić* (pochodzące z przemówienia papieża Benedykta XVI w Auschwitz w 2006 r.) oraz *Wiara szuka zrozumienia*. Rozpoczął się on od otwarcia wystawy starodruków judaistycznych *Święte wersety* ze zbiorów Biblioteki PAN w Gdańsku. Tego dnia wzięłam udział również w debacie, która odbyła się w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego pt. *Kiedy polityka jest narzędziem pokoju?*, w której głos zabrał m.in. Szewach Weiss, były ambasador Izraela w Polsce.

Wzięłam udział w obchodach VII Dnia Islamu w Kościele katolickim w Polsce w dniu 26 stycznia 2007 r., w domu Rekolekcyjnym „Amicus” im. Ks. Jerzego Popiełuszki, przy

parafii Św. Stanisława Kostki w Warszawie. Spotkanie przebiegało pod hasłem *Abraham - Ojcem Wiary*.

Po uzyskaniu doktoratu rozpoczęłam pracę naukowo-dydaktyczną w Instytucie Historii i Politologii Akademii Pomorskiej w Słupsku. Moje zainteresowania badawcze obejmują różne zagadnienia m.in.: filozofię dialogu; dialog międzykulturowy; dialog międzyreligijny w Europie, zwłaszcza dialog międzyreligijny, w ujęciu papieża - od Jana XXIII do papieża Franciszka; stosunki międzynarodowe; politologię religii. Dowodzę znaczenia pontyfikatu Jana Pawła II wzywającego do zjednoczenia zwaśnionych stron współczesnego świata przez proponowanie wielorakiego dialogu. Próby znalezienia porozumienia i pokoju między religiami mieszczą się w politycznym wymiarze dialogu międzyreligijnego Kościoła katolickiego.

W ramach działalności statutowej mojego Instytutu realizuję temat: *Dialog Kościoła katolickiego z islamem w Europie w XX i XXI wieku*. Podjęcie tej problematyki znajduje uzasadnienie w innowacyjności tych badań, niemających dotychczas odzwierciedlenia w literaturze politologicznej. Jak dotąd koncentrowano się na wymiarze teologicznym tego dialogu, nie zaś politycznym. Istnieje zatem pilna potrzeba głębszego zainteresowania, w ramach politologii, wymiarem politycznym wspomnianego dialogu.

W 2018 r. ukaże się mój artykuł pt. *Papież Franciszek wobec dialogu z islamem* w „Collectanea Theologica”, nr 3, którego celem była prezentacja: nauczania papieża Franciszka; dokumentów papieskich podejmujących zagadnienie dialogu międzyreligijnego (np. encyklika *Lumen fidei*, adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*); pielgrzymek, podczas których papież spotykał się z muzułmanami. Papież Franciszek proponuje wyznawcom innych religii koncepcję polityki konsensu oraz politykę *non-violence*, kontynuując nauczanie m.in. Jana Pawła II. Przestrzega przed dyskryminacją religijną, w tym przed islamofobią, przed traktowaniem religii w sposób instrumentalny, przemocą wobec wyznawców różnych religii. Podkreśla istotny wkład dialogu międzyreligijnego, który pozwala wyeliminować wszelkie formy fundamentalizmu i terroryzmu.

Jeszcze w 2018 roku, z inicjatywy organizatorów konferencji naukowej (Pracownia Badań nad Mniejszościami Narodowymi i Etnicznymi oraz Zakład Stosunków Międzynarodowych Instytutu Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego) pt. *Polityka wyznaniowa w wymiarze krajowym i międzynarodowym*, ma powstać osiem monografii wieloautorskich. Będę współautorem tomu 4., zatytułowanego *Polityka wyznaniowa. Perspektywa współczesnych Niemiec*, realizując dwa tematy: *Niemiecka polityka wyznaniowa*

oraz *Dialog międzyreligijny jako wyznacznik niemieckiej polityki wyznaniowej*. Publikacja tomu planowana jest na rok 2018, a mój udział wyniesie 25 punktów MNiSW.

Przygotowuję również publikację w języku chorwackim *Stolica Apostolska i wojna w Chorwacji*, w ramach planowanej międzynarodowej pracy zbiorowej (Uniwersytet w Splicie, Uniwersytet w Zagrzebiu).

Podsumowując prezentację swojego dorobku naukowego chciałabym podkreślić, że wyniki moich badań prezentuję nie tylko w Polsce, ale także za granicą w formie przeprowadzonych zajęć dydaktycznych (np. wykłady w języku angielskim na Słowacji i w Niemczech, ćwiczenia w języku angielskim i niemieckim w Niemczech), referatów na konferencjach krajowych i zagranicznych (Chorwacja, Niemcy). Ponadto publikuję artykuły naukowe w języku angielskim w czasopismach zagranicznych (np. „European Journal of Science and Theology”, lista A, 20 pkt MNiSW) oraz recenzuję artykuły w języku angielskim (np. „Terrorism and Political Science”, lista A, 25 pkt MNiSW).

Za wszystkie omówione publikacje w okresie po doktoracie (2011-2018) otrzymałam w sumie 386 punktów MNiSW.

Sylvia Górna